

Kas žinotina tėvams apie vaikų skiepimą nuo koronaviruso infekcijos

Tėvams kyla daug klausimų apie vaikų nuo 12 metų skiepimą: ar verta skiepyti, koks galimas šalutinis skiepo poveikis, ar vakcinos saugios, kaip sunkiai koronavirusu serga vaikai, ar ši liga jiems pavojinga.

J visus šiuos ir kitus klausimus apie vaikų skiepimą nuo koronaviruso infekcijos tiesioginės transliacijos metu atsakė Kauno klinikų Vaikų ligų klinikų vadovas profesorius Rimantas Kėvalas, Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Vaikų ligų klinikos docentė, vaikų ligų gydytoja, mokslininkė Lina Jankauskaitė, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos kancleris Julius Lukošius ir Sveikatos apsaugos ministerijos Elektroninės sveikatos sistemos ir informacinių išteklių skyriaus vyriausiasis specialistas Lukas Galkus.

Ar teisingas teiginys, kad vaikai koronaviruso infekcija perserga labai lengvai?

Didžioji dauguma vaikų koronaviruso infekcija perserga lengvai, bet yra ir nemažai sunkiai sergančių vaikų. Trečdaliui vaikų, kurie patenka į ligonines, reikalinga deguonies terapija – tai yra pakankamai sunkūs ligoniai.

Ar galima iš anksto numatyti, kurie vaikai sirgs sunkiai?

Iš anksto nuspėti, kaip vaiko organizmas sureaguos į koronaviruso infekciją, nėra galima. Tai priklauso nuo individualios organizmo reakcijos.

Ar vaikai miršta nuo koronaviruso infekcijos?

Lietuvoje nuo koronaviruso infekcijos iki šiol nemirė nė vienas vaikas. Tačiau, pavyzdžiui, JAV iki 2021 m. gegužės mėnesio buvo mirę 8,7 tūkst. vaikų. Konstatuojama, kad prasčiausia vaikų sergamumo situacija tose valstijose, kur maži bendri pasiskiepijusių skaičiai.

Kauno vaikų ligų klinikoje šiuo metu du sunkiai sergantys vaikai gydomi intensyvios terapijos skyriuje, naujagimių reanimacijoje guli koronavirusu sergantis naujagimis.

Pastebėta, kad dabar vyraujanti delta atmaina ypač plinta tarp vaikų ir jaunimo.

Kokios sunkiausios komplikacijos gali būti vaikams susirgus koronaviruso infekcija?

Skirtingai negu suaugusiems, vaikams gali pasireikšti **multisisteminis uždegiminis sindromas**, kuris išsivysto nuo kontakto su koronaviruso infekcija praėjus dviem – penkioms savaitėms.

Šis sindromas pasireiškia bendra organizmo šoko būkle ir daugybiniu organų nepakankamu. Kauno vaikų ligų klinikos jau yra turėjusios dešimtis tokių ligonių, kuriems buvo pažeistos beveik visos organizmo sistemos: širdis, kraujotaka, plaučiai, inkstai, oda ir t.t. Tai yra nepaprastai sunki būklė, reikalaujanti intensyvaus, agresyvaus ir brangaus gydymo.

Svarbu pažymėti, kad multisisteminis uždegiminis sindromas gali išsivystyti ir jokių koronaviruso infekcijos simptomų nejutusiems vaikams. Tad jei vaikai serga be simptomų, tai dar nereiškia, kad koronavirusas jiems pakenkti negali.

Net ir persirgus labai lengva forma beveik pusei vaikų būdingas **pokovidinis sindromas**. Jis gali pasireikšti tokiais simptomais, kaip galvos ir pilvo skausmai, pykinimas, vėmimas.

Kokie argumentai dėl vaikų skiepavimo?

Skiepai padeda išvengti sunkių susirgimų atvejų. Jie taip pat leidžia tęsti kontaktinį mokymą mokyklose ir didina bendrą visuomenės imunitetą.

Kokią riziką vaikų organizmui kelia skiepai? Internetu sklinda informacija, kad vaikams (vienam iš 5 tūkstančių) skiepai sukelia miokardito riziką – ar ši informacija teisinga?

Vienas miokardito atvejis tarp 5 tūkstančių pasiskiepėjusių yra visiškai klaidinantis skaičius.

JAV duomenimis, miokarditas, arba širdies raumens uždegimas, pasireiškė tik keliems atvejams iš milijono. Taigi miokardito rizika po skiepų yra labai nedidelė.

Kauno klinikų Vaikų ligų klinikose pasitaikė iš viso trys miokardito atvejai, svarbu pažymėti, kad visi jie praėjo savaime, be jokio gydymo.

Ar tiesa, kad pasiskiepijus miokardito rizika didesnė berniukams? Jei taip, ar bendra skiepo nauda nusveria galimą žalą?

Yra duomenų, kad pasiskiepijus berniukams ir jaunuoliams miokardito rizika yra didesnė, negu mergaitėms. Tačiau ji yra vis tiek labai nedidelė.

Daug didesnė rizika, kad širdies raumuo bus pažeistas nepasiskiepijus ir susirgus koronaviruso infekcija, nes būtent širdies raumenyje yra specifiniai receptoriai, prie kurių prisikabina koronavirusas.

Širdies raumuo taip pat būna pažeidžiamas po koronaviruso infekcijos pasireiškus multisisteminiam uždegiminiam sindromui, per kurį vykstantys daugybiniai sutrikimai sukelia ypač dideles viso organizmo problemas.

Taigi bendra skiepo nauda neabejotinai nusveria galimą žalą.

Ar yra vaikų, kurių nuo koronaviruso infekcijos skiepyti negalima? Kaip tėvams žinoti, ar jų vaikai gali būti alergiški koronaviruso vakcinoms? Jei vaikas linkęs į alergijas, pavyzdžiui, šokoladui ar riešutams, ar tai reiškia, kad jo nereikėtų skiepyti?

Taisyklės tos pačios kaip ir kitų vakcinų atveju. Vaikų, kaip ir suaugusių, negalima skiepyti tik tokiu atveju, jeigu prieš tai yra pasireiškusi alerginė reakcija kažkuriam vakcinos komponentui. Tokių atvejų pasitaiko labai mažai. Juos rodo iki tol fiksuotos alerginės reakcijos po anksčiau atliktų kitų vakcinų.

Kokie vaikams po vakcinų pasireiškia trumpalaikiai šalutiniai poveikiai? Ar jie tokie patys, kaip suaugusiems, ar gali pasireikšti stipriau nei vyresniems?

Vaikams, taip pat kaip ir suaugusiems, po vakcinų gali pasireikšti trumpalaikis šalutinis poveikis: skausmas dūrio vietoje, karščiavimas, prastesnė bendra savijauta. Tai tokie patys simptomai, kaip ir nuo bet kurių kitų vakcinų. Nėra duomenų, kad vaikų šalutinės reakcijos būtų stipresnės nei suaugusiųjų.

Kaip dažnai vaikams pasitaiko trumpalaikiai vakcinės šalutiniai poveikiai?

Lietuvos Valstybinės vaistų kontrolės tarnybos duomenimis, šalutinis poveikis vaikams pasireiškia panašiai kaip ir suaugusiems.

Kiek mokinių šiuo metu jau yra pasiskiepiję?

Pilnai paskiepyta šiuo metu yra ketvirtadalis 12-15 amžiaus vaikų, o imunitetą turi (yra vakcinuoti pirma doze arba persirgę) apie 37 procentus 12-15 amžiaus vaikų.

Kokiose savivaldybėse ir mokyklose jau yra paskiepyta daugiausia vaikų?

Savivaldybėse situacija labai skirtinga. Daugiausia paskiepyta vaikų yra Vilniaus mieste: pilnai paskiepyta daugiau negu 40 proc. 12-15 metų vaikų, o bendra imunizacija (pridėjus tuos, kurie laukia antro skiepo, ar yra persirgę) – arti 60 proc.

Nuo Vilniaus nedaug atsilieka Neringa, geri skiepijimo tempai fiksuojami Molėtuose, Akmenėje, Alytaus mieste.

Mažiausiai vaikų paskiepyta tose savivaldybėse, kuriose ir bendras skiepijimosi procesas yra lėtesnis, negu Lietuvos vidurkis – tai Šalčininkų, Skuodo, Kretingos, Kalvarijos savivaldybės.

Tarp mokyklų lyderiauja Vilniaus mokyklos: Vilniaus licėjus, Jėzuitų gimnazija ir kitos.

Ar vaikus skiepyti nuo koronaviruso tikrai reikia?

Tarptautinės medikų organizacijos, tokios, kaip Europos pediatrių akademija, Europos pirminio gydymo konfederacija, Amerikos ir Kanados pediatrių draugijos, yra pasiekusios sutarimą dėl rekomendacijos, kuriai pritaria ir Lietuvos pediatrių draugija, tiek Vilniaus, tiek Lietuvos sveikatos mokslų universitetų vaikų ligų klinikos, kad 12–18 metų vaikai būtų skatinami vakcinuotis nuo koronaviruso.

Tokia rekomendacija priimta ne tik dėl tiesioginių kovidų grėsmių vaikų fizinei sveikatai, bet ir dėl kontaktnio mokymo užtikrinimo, nes ilgas nuotolinis mokymas jau yra padaręs didelę neigiamą įtaką vaikų sveikatai.

Ar tikrai verta skiepyti vaikus, jeigu jie perseraga lengvai, o natūraliai įgytas imunitetas yra stipresnis negu po skiepo?

Šiuo metu nėra duomenų, kad persirgus natūraliai įgytas imunitetas yra stipresnis nei pasiskiepijus. Persirgusieji gali sirgti ir kitą kartą. Tai priklauso nuo individualaus imuninio atsako, kiek antikūnų organizmas pagamins.

Yra duomenų, kad sunkiai persirgus antikūnų organizme lieka labai daug, tačiau turbūt niekas nenorėtų sirgti sunkiai, kad turėtų daug antikūnų, saugančių nuo kito karto.

Yra mokslinių spėjimų, kad galbūt vakcinės imuninis atsakas išlieka trumpiau, tarkime, 6-8 mėnesius. Natūralus imunitetas įgytas persirgus galbūt lieka šiek tiek ilgiau, tačiau dar nepakanka tyrimų tai patvirtinti.

Laikui bėgant imunitetas mažėja tiek persirgus, tiek po vakcinacijos, tad vakcinacija reikalinga tiek vienu, tiek kitu atveju.

Susidūrus su koronaviruso infekcija per vakcinaciją susiformuoja imuninis atsakas. O susidūrus su koronaviruso infekcija be vakcinacijos, neturint susiformavusio imuninio atsako gali tekti kovoti su infekcine liga, kurios forma gali būti sunki.

Ar pagrįstos abejonės koronaviruso vakcinomis kaip eksperimentinėmis, iki galo neišbandytomis?

Technologijos, kurių pagrindu buvo sukurtos koronaviruso vakcinacijos, naudojamos jau trisdešimt metų, o prieš vakciną paleidžiant į rinką pagal nustatytą tvarką atliekami visi būtini jos bandomieji tyrimai.

Europos vaistų agentūra visas vakcinų paraiškias vertina labai atsakingai ir jas naudojimui patvirtina tik tuomet, kai visi reikalingi tyrimai būna atlikti, įrodytas vakcinų efektyvumas ir saugumas.

Visos Europoje naudojamos vakcinacijos yra praėjusios visus reikalingus išbandymo procesus. Tad baimintis, kad vakcinacijos yra nesaugios, neištirtos, tikrai nereikėtų.

Kokiais tyrimais pagrįsta, kad galima skiepyti vaikus nuo 12 metų?

Pagal visas reikalaujamas procedūras atlikti tiek „Pfizer-BioNTech“, tiek „Moderna“ vakcinų kelių fazių klinikiniai tyrimai, kurių metu nustatytas vakcinų efektyvumas ir saugumas šioje amžiaus grupėje.

Ar vakcina veiksminga virusui mutuojuant – jei ji pagaminta orientuojantis į vieną atmainą, o viruso mutacija jau gerokai pasikeitusi nuo varianto, kurio pagrindu buvo kuriami skiepai?

Tyrimų duomenys rodo, kad vakcinacijos apsaugo nuo sunkių susirgimų ir šiuo metu, kai vyrauja delta atmaina.

Be kita ko, naudojantis informacine RNR platforma sukurti vakcinai yra daug paprasčiau.

Ar gali vaikų skiepavimas pakenkti jų vaisingumui suaugus?

Tai vienas iš jokio mokslinio pagrindo neturinčių mitų. Jau žinome, kad pradiniuose vakcinų tyrimuose dalyvavusių asmenų, nei vyrų, nei moterų, vaisingumas nenukentėjo.

Dar vienas moksliniais argumentais nepagrįstas mitas yra tai, kad po vakcinacijos vystosi mažakraujystė.

Ar yra žinoma, kada Lietuvoje bus galima skiepyti jaunesnius nei 12 metų vaikus?

Šiuo metu dar nėra registruotų vakcinų, skirtų jaunesniems nei 12 metų vaikams, tačiau „Pfizer-BioNTech“ kompanija prieš kelias savaites pasidalino informacija, kad jau yra baigusi vakcinacijos tyrimus 5-11 metų grupėje.

Jau spalio mėnesio pradžioje „Pfizer-BioNTech“ numato pateikti duomenis vertinimui Europos vaistų agentūrai. Agentūra planuoja per mėnesį duomenis dėl vakcinacijos efektyvumo ir saugumo įvertinti ir priimti sprendimą, ar registruoti šią vakciną jaunesniems asmenims. Dėl vakcinacijos naudojimo Lietuvoje bus sprendžiama po Europos vaistų agentūros patvirtinimo.

Pagrindiniai akcentai, ką turėtų žinoti tėvai, prieš apsisprendami skiepyti vaikus

- Vaikai koronavirusu dažniausiai perserga lengvai, bet gali sirgti ir sunkiai.
- Pokovidinio sindromo reiškinius patiria beveik pusė persirgusiųjų vaikų – tai galvos ir pilvo skausmai, pykinimas, vėmimas.
- Netgi ir besimptomius vaikus gali ištikti multisisteminiis uždegiminis sindromas – itin sunki organizmo būklė su daugybiniu organų nepakankamumu.
- Vaikų skiepijimas leidžia užtikrinti kontaktinį ugdymą pandemijos metu.